

mgr Magdalena Gutowska

Temat rozprawy: Skutki zapisu na sąd polubowny a swoboda umów

Przedmiotem badań prowadzonych w rozprawie są czynniki ograniczające skutki zapisu na sąd polubowny w świetle zasady swobody umów wyrażonej w przepisie art. 353¹ Kodeksu cywilnego. Celem badań prowadzonych w rozprawie jest zidentyfikowanie czynników kształtujących skutki zapisu na sąd polubowny oraz ustalenie ich znaczenia dla zakresu swobody stron w kształtowaniu treści zawieranej przez nie umowy arbitrażowej oraz dla kształtu postępowania arbitrażowego, ze wskazaniem obowiązujących ograniczeń i ich źródeł.

Zgodnie z tezą badawczą ograniczenia swobody stron kształtujących treść zapisu na sąd polubowny nie wykraczają poza granice wskazane w art. 353¹ KC, lecz istnieje szereg czynników właściwych arbitrażowi wpływających na skutki zapisu. Normy zawarte we wspomnianym przepisie znajdują zastosowanie do umowy arbitrażowej wobec jej materialnoprawnego charakteru. Strony zapisu na sąd polubowny dokonując jego zawarcia korzystają z zasady swobody umów. Jednocześnie jednak, zgodnie z przepisem art. 56 KC i w świetle doniosłych skutków procesowych i systemowych, jakie wywołuje zapis na sąd polubowny, istnieje szereg czynników kształtujących jego skutki. Obok elementów delimitujących swobodę umów wskazanych w art. 353¹ KC instytucja sądownictwa polubownego wykształciła bowiem specyficzne ograniczenia swobody stron w kształtowaniu treści zawieranej przez nie umowy o arbitraż. W konsekwencji analiza zakresu swobody stron dokonujących zapisu na sąd polubowny wymaga uwzględnienia jego prawnoprosesowego znaczenia oraz jego specyfiki, wynikającej przede wszystkim z okoliczności, że zapis jest umową zobowiązaniową – upoważniającą i stanowi źródło umownie kreowanej normy kompetencyjnej.

Struktura badań opiera się na czterech częściach pracy składających się z pięciu rozdziałów. W ramach pierwszej części (zawartej w Rozdziale I) prowadzone są badania dotyczące instytucji zapisu na sąd polubowny, jego elementów konstytutywnych i charakteru prawnego. Druga część (Rozdział II) obejmuje analizę zasady swobody umów: pojęcia i jego doniosłości, podstawy normatywnej oraz czynników delimitujących swobodę umów w świetle przepisu art. 353¹ KC. Odrębnie badana jest zasada swobody umów w odniesieniu do klasycznych umów obligacyjnych i w przypadku zapisu na sąd polubowny. W drugim z tych

wymiarów analiza odnosi się do znaczenia zasady autonomii woli stron w arbitrażu, instrumentów prawnych składających się na (wieloelementową) podstawę normatywną zasady swobody kontraktowania klauzuli arbitrażowej oraz do głównych składników tej zasady z punktu widzenia instytucji sądownictwa polubownego. Tym samym część ta odpowiada celowi badawczemu w postaci ustalenia specyfiki zasady swobody umów w arbitrażu w zestawieniu z przyjętą wykładnią przepisu art. 353¹ KC, a także identyfikacji ograniczeń wymagających odrębnej kwerendy badawczej w świetle natury zapisu na sąd polubowny.

Druga i trzecia zaś część rozprawy (ujęte, odpowiednio, w Rozdziałach III-IV oraz w Rozdziale V) odnoszą się do właściwych arbitrażowi czynników kształtujących skutki zapisu na sąd polubowny celem ustalenia ich znaczenia dla zakresu swobody stron w kształtowaniu treści zawieranej przez nie umowy arbitrażowej oraz dla kształtu postępowania arbitrażowego, ze wskazaniem obowiązujących ograniczeń i ich źródeł. Podział trychotomiczny tych rozważań opiera się na delimitacji względem wpływu źródeł prawa arbitrażowego (Rozdział III), wymiaru jurysdykcyjnego roli arbitra (Rozdział IV) oraz kształtowania zakresu właściwości sądu polubownego (Rozdział V).

Wśród zastosowanych technik badawczych wiodące zastosowanie znalazły metody dogmatycznoprawna oraz komparatystyczna (prawnooporównawcza). Trzon kwerendy badawczej, której rezultatem jest rozprawa, stanowiło bowiem badanie polskiej i zagranicznej literatury prawniczej oraz analiza instrumentów prawnych normujących arbitraż krajowy i międzynarodowy, przy jednoczesnym wykorzystaniu znanych metod wykładni prawa (językowej, systemowej, teleologicznej i logicznej). Badania koncentrowały się zatem na treści normatywnej polskich aktów prawnych, aktów prawnych obcych jurysdykcji (z przekrojowym uwzględnieniem tak systemów prawnych o tradycji *common law*, jak kontynentalnoprawnej; m. in. Niemiec, Francji, Zjednoczonego Królestwa, Stanów Zjednoczonych Ameryki czy Szwajcarii), oraz na instrumentach właściwych samej instytucji sądownictwa polubownego, szczególnie międzynarodowego, w tym konwencjach i tzw. *soft law*.